

Tilitoimistojen asenteet taloushallinnon sähköistämistä kohtaan

Kati Pajunen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Jani Saastamoinen, Itä-Suomen yliopisto

Taloushallinnon sähköistämisen voidaan ajatella olevan innovaatio, jonka monet tilitoimistot ovat ottaneet tai ovat paraikaa ottamassa käyttöön. Rogersin (1983) mukaan innovaatio voidaan määritellä siten, että se on ”idea, käytäntö tai kohde, jota yksilö tai muu omaksujataho pitää uutena”. Eri tekijät vaikuttavat siihen, miten innokkaasti jokin innovaatio omaksutaan tai ollaan omaksumatta. Iacovoun, Benbasatin ja Dexterin (1995) mukaan innovaatioiden omaksumiseen vaikuttavat innovaation havaitut hyödyt, omaksuvan yhteisön organisatoriset valmiudet sekä eri tahoilta tulevat ulkoiset paineet.

Teimme taloushallinnon sähköistämisestä kyselyn tilitoimistoille loka-marraskuussa 2017. Lähetimme sähköisen kyselylomakkeen 1798 tilitoimistoon ja saimme yhden muistutusviestin jälkeen yhteensä 482 vastausta. Vastausprosentti kyselyssä oli 26,8. Kysely sisälsi taustatietojen lisäksi 25 väittämää, joihin vastattiin 5-portaisella Likertin asteikolla, jossa 1 tarkoitti että ’olen täysin samaa mieltä’, 2 ’olen jonkin verran samaa mieltä’, 3 ’en ole eri mieltä enkä samaa mieltä’, 4 ’olen jonkin verran eri mieltä’ ja 5 ’olen täysin eri mieltä’. Lisäksi kyselylomake sisälsi avoimen kysymyksen, johon vastaaja sai kirjoittaa vapaasti, mitä muuta hän halusi aiheeseen liittyen sanoa.

Pääsääntöisesti sähköisen taloushallinnon nähdään tuottavan hyötyjä

Tutkimme tilitoimistojen näkemyksiä sähköisen taloushallinnon hyödyistä (kts. Iacovou ym. 1995) kolmentoista väittämän avulla. Väittämät on esitetty taulukossa 1. Vastauksista muodostuvan kokonaiskuvan perusteella tilitoimistot suhtautuvat pääosin hyvin myönteisesti taloushallinnon sähköistämiseen, koska monen väittämän kohdalla 74,7 – 83 % vastaajista ilmaisi positiivisen asenteen. Kuitenkin väittämän *’Haluamme olla taloushallinnon suhteen edelläkävijöitä’* kanssa samaa mieltä oli hieman vähemmän eli 60,4 % vastaajista, kun taas 19 % vastaajista oli tämän väittämän kohdalla eri mieltä ja 20,5 % vastaajista ei osannut ilmaista kantaansa. Vaikka 83 % vastaajista yhtyi väittämään *’On hyvä, jos tilitoimisto pyrkii myymään muitakin palveluja kuin kirjanpitoa ja veroraportointia’* niin kuitenkin vain 52,9 % vastaajista yhtyi väittämään *’Kehitämme tilitoimistossamme jatkuvasti uusia tuotteita ja*

palveluja'. Näin ollen tilitoimistoilla saattaisi olla halua kehittää omaa palvelutarjontaansa, mutta sen käytännön toteuttaminen koetaan haasteelliseksi. Väittämästä *'Taloushallinnon automatisointi vähentää virheitä'* oli samaa mieltä 59,6 % vastaajista ja väittämästä *'Taloushallinnon sähköistäminen on kustannustehokasta'* 52,9 % vastaajista oli samaa mieltä. Näiden väittämien kohdalla oli melko paljon vastaajia, jotka eivät osanneet ilmaista kantaansa (20,5 % ja 24,3 %) tai jotka olivat asiasta eri mieltä (19,9 % ja 22,8 %).

<i>Haluamme olla taloushallinnon suhteen edelläkävijöitä.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	121	25,1
Olen jonkin verran samaa mieltä	170	35,3
En ole samaa enkä eri mieltä	99	20,5
Olen jonkin verran eri mieltä	60	12,4
Olen täysin eri mieltä	32	6,6
<i>Kun osa rutiinityötehtävistä voidaan automatisoida, voi keskittyä tarjoamaan uusia palveluja asiakkaille.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	191	39,6
Olen jonkin verran samaa mieltä	207	42,9
En ole samaa enkä eri mieltä	48	10,0
Olen jonkin verran eri mieltä	29	6,0
Olen täysin eri mieltä	7	1,5
<i>Taloushallinnon sähköistäminen tehostaa työntekoa.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	181	37,6
Olen jonkin verran samaa mieltä	204	42,3
En ole samaa enkä eri mieltä	60	12,4
Olen jonkin verran eri mieltä	31	6,4
Olen täysin eri mieltä	6	1,2
<i>Emme ole kiinnostuneita taloushallinnon sähköistamisestä.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	20	4,1
Olen jonkin verran samaa mieltä	35	7,3
En ole samaa enkä eri mieltä	43	8,9
Olen jonkin verran eri mieltä	80	16,6
Olen täysin eri mieltä	304	63,1
<i>Emme halua sähköistää tilitoimistomme palveluja.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	15	3,1
Olen jonkin verran samaa mieltä	30	6,2
En ole samaa enkä eri mieltä	47	9,8
Olen jonkin verran eri mieltä	87	18,0
Olen täysin eri mieltä	303	62,9
<i>Taloushallinnon sähköistäminen avaa tilitoimistojen liiketoiminnalle uusia mahdollisuuksia.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	157	32,6
Olen jonkin verran samaa mieltä	203	42,1
En ole samaa enkä eri mieltä	81	16,8
Olen jonkin verran eri mieltä	36	7,5
Olen täysin eri mieltä	5	1,0
<i>Sähköistäminen tehostaa taloushallintoa.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	190	39,4
Olen jonkin verran samaa mieltä	199	41,3

En ole samaa enkä eri mieltä	66	13,7
Olen jonkin verran eri mieltä	24	5,0
Olen täysin eri mieltä	3	0,6
<i>Sähköistäminen taloushallinnossa on hyvä asia.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	206	42,7
Olen jonkin verran samaa mieltä	198	41,1
En ole samaa enkä eri mieltä	62	12,9
Olen jonkin verran eri mieltä	14	2,9
Olen täysin eri mieltä	2	0,4
<i>Kehitämme tilitoimistossamme jatkuvasti uusia tuotteita ja palveluja.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	80	16,6
Olen jonkin verran samaa mieltä	175	36,3
En ole samaa enkä eri mieltä	131	27,2
Olen jonkin verran eri mieltä	80	16,6
Olen täysin eri mieltä	16	3,3
<i>On hyvä, jos tilitoimisto pyrkii myymään muitakin palveluja kuin kirjanpitoa ja veroraportointia.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	232	48,1
Olen jonkin verran samaa mieltä	168	34,9
En ole samaa enkä eri mieltä	52	10,8
Olen jonkin verran eri mieltä	27	5,6
Olen täysin eri mieltä	3	0,6
<i>Taloushallinnon automatisointi vähentää virheitä.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	79	16,4
Olen jonkin verran samaa mieltä	208	43,2
En ole samaa enkä eri mieltä	99	20,5
Olen jonkin verran eri mieltä	72	14,9
Olen täysin eri mieltä	24	5,0
<i>Taloushallinnon sähköistäminen on kustannustehokasta.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	84	17,4
Olen jonkin verran samaa mieltä	171	35,5
En ole samaa enkä eri mieltä	117	24,3
Olen jonkin verran eri mieltä	84	17,4
Olen täysin eri mieltä	26	5,4

Taulukko 1. Havaitut hyödyt.

Lisää osaamista sähköisen taloushallinnon käyttöönottoon tarvittaneen

Tutkimme tilitoimistojen organisatorisia valmiuksia (vrt. Iacovou ym. 1995) kuuden väittämän avulla, jotka on esitetty taulukossa 2. Väittämästä *'Yrityksessämme on riittävästi osaamista sähköiseen taloushallintoon'* 75,5 % vastaajista oli samaa mieltä ja väittämästä *'Toimistollamme ei ole riittävästi osaamista taloushallinnon sähköistämiseen'* 71,8 % vastaajista oli eri mieltä. Voidaan kuitenkin sanoa, että enemmän osaamista sähköisen taloushallinnon käyttöönottamiseen tarvittaneen, koska väittämän *'Yrityksemme tarvitsisi enemmän osaamista sähköisen taloushallinnon käyttöönottamiseen'* vastaukset olivat jakautuneet enemmän kahteen ääripäähän. Sen sijaan vastaajat olivat yksimielisiä (98,3 %

vastaajista) siitä, että on tärkeää, että ohjelmistot ja laitteistot pidetään ajan tasalla. Tilitoimistojen markkinoinnissa sen sijaan voisi olla kehittämisen varaa, koska vastaajat eivät olleet yksimielisiä väittämistä *'Suunnitteleimme markkinointitoimenpiteitä tarkasti'* ja *'Panostamme toimintamme markkinointiin'*.

<i>Yrityksessämme on riittävästi osaamista sähköiseen taloushallintoon.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	170	35,3
Olen jonkin verran samaa mieltä	194	40,2
En ole samaa enkä eri mieltä	59	12,2
Olen jonkin verran eri mieltä	51	10,6
Olen täysin eri mieltä	8	1,7
<i>Yrityksemme tarvitsisi enemmän osaamista sähköisen taloushallinnon käyttöönottamiseen.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	41	8,5
Olen jonkin verran samaa mieltä	143	29,7
En ole samaa enkä eri mieltä	98	20,3
Olen jonkin verran eri mieltä	124	25,7
Olen täysin eri mieltä	76	15,8
<i>Toimistollamme ei ole riittävästi osaamista taloushallinnon sähköistämiseen.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	17	3,5
Olen jonkin verran samaa mieltä	56	11,6
En ole samaa enkä eri mieltä	63	13,1
Olen jonkin verran eri mieltä	155	32,2
Olen täysin eri mieltä	191	39,6
<i>On tärkeää pitää ohjelmistot ja laitteet ajan tasalla.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	349	72,4
Olen jonkin verran samaa mieltä	125	25,9
En ole samaa enkä eri mieltä	6	1,2
Olen jonkin verran eri mieltä	2	0,4
Olen täysin eri mieltä	0	0
<i>Suunnitteleimme markkinointitoimenpiteitä tarkasti.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	48	10,0
Olen jonkin verran samaa mieltä	123	25,5
En ole samaa enkä eri mieltä	170	35,3
Olen jonkin verran eri mieltä	93	19,3
Olen täysin eri mieltä	48	10,0
<i>Panostamme toimintamme markkinointiin.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	34	7,1
Olen jonkin verran samaa mieltä	88	18,3
En ole samaa enkä eri mieltä	145	30,1
Olen jonkin verran eri mieltä	147	30,5
Olen täysin eri mieltä	68	14,1

Taulukko 2. Organisatoriset valmiudet.

Asiakkailta tulevien paineiden suhteen tilitoimistot jakautuvat kahteen luokkaan

Tutkimme taloushallinnon sähköistämiseen vaikuttavia ulkoisia paineita (vrt. Iacovou ym. 1995) seitsemän väittämän avulla, jotka on esitetty taulukossa 3. Asiakasnäkökulmaa selvitimme neljällä väittämällä. Väittämästä *'Asiakkaillamme ei ole valmiuksia ottaa sähköistä taloushallintoa käyttöön'* 49,4 % vastaajista oli samaa mieltä ja 32,8 % eri mieltä. Tämän osalta voidaan siis nähdä vastausten polarisoitumista ja sama näkyy väittämän *'Asiakkaamme eivät esitä toiveita sähköisen taloushallinnon suhteen'*, koska 49,8 % vastaajista oli samaa mieltä ja 33,6 % vastaajista oli eri mieltä. Vastaukset olivat myös jakautuneet kahteen ääripäähän väittämän *'Asiakkailla on positiivinen asenne sähköistä taloushallintoa kohtaan'*. Kuitenkin 61,8 % vastaajista oli sitä mieltä, että he ovat joutuneet sähköistämään taloushallintoa asiakkaiden vaatimuksista johtuen. Ensimmäisen väittämäryhmän tuloksia tukee vastaukset väittämään *'Taloushallinnon sähköistäminen on toimistollemme uhka'*, sillä 78,6 % vastaajista oli eri mieltä. Vastaajat kokivat niin ikään taloushallinnon sähköistämisessä tapahtuvan kehityksen seuraamisen tärkeänä, sillä 86,7 % oli samaa mieltä väittämästä *'Taloushallinnon sähköistäminen on tärkeää, jotta pysymme mukana kehityksessä'*. Toisaalta vastaukset olivat enemmän jakautuneita kahteen luokkaan väittämän *'Mielestäni taloushallinnon sähköistämisestä puhutaan liikaa'* suhteen (29 % samaa mieltä ja 44,4 % eri mieltä).

<i>Asiakkaillamme ei ole valmiuksia ottaa sähköistä taloushallintoa käyttöön.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	43	8,9
Olen jonkin verran samaa mieltä	195	40,5
En ole samaa enkä eri mieltä	86	17,8
Olen jonkin verran eri mieltä	118	24,5
Olen täysin eri mieltä	40	8,3
<i>Taloushallinnon sähköistäminen on toimistollemme uhka.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	6	1,2
Olen jonkin verran samaa mieltä	21	4,4
En ole samaa enkä eri mieltä	76	15,8
Olen jonkin verran eri mieltä	147	30,5
Olen täysin eri mieltä	232	48,1
<i>Olemme joutuneet sähköistämään taloushallintoa asiakkaiden vaatimuksesta johtuen.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	11	2,3
Olen jonkin verran samaa mieltä	79	16,4
En ole samaa enkä eri mieltä	94	19,5
Olen jonkin verran eri mieltä	158	32,8
Olen täysin eri mieltä	140	29,0
<i>Asiakkaamme eivät esitä toiveita sähköisen taloushallinnon suhteen.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	71	14,7
Olen jonkin verran samaa mieltä	169	35,1
En ole samaa enkä eri mieltä	80	16,6
Olen jonkin verran eri mieltä	129	26,8
Olen täysin eri mieltä	33	6,8
<i>Taloushallinnon sähköistäminen on tärkeää, jotta pysymme mukana kehityksessä.</i>		

	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	257	53,3
Olen jonkin verran samaa mieltä	161	33,4
En ole samaa enkä eri mieltä	38	7,9
Olen jonkin verran eri mieltä	17	3,5
Olen täysin eri mieltä	9	1,9
<i>Mielestäni taloushallinnon sähköistämisestä puhutaan liikaa.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	43	8,9
Olen jonkin verran samaa mieltä	97	20,1
En ole samaa enkä eri mieltä	128	26,6
Olen jonkin verran eri mieltä	119	24,7
Olen täysin eri mieltä	95	19,7
<i>Asiakkailla on positiivinen asenne sähköistä taloushallintoa kohtaan.</i>		
	Frekvenssi	%
Olen täysin samaa mieltä	25	5,2
Olen jonkin verran samaa mieltä	173	35,9
En ole samaa enkä eri mieltä	151	31,3
Olen jonkin verran eri mieltä	118	24,5
Olen täysin eri mieltä	15	3,1

Taulukko 3. Ulkoiset paineet.

Tilitoimistot ovat jakautuneet erilaisiin ryhmittymiin

Teimme aineistolle pääkomponenttianalyysin selvittääksemme tarkemmin, onko tilitoimistot jaettavissa useampaan eri ryhmään taloushallinnon sähköistämisen liittyvien asenteiden suhteen. Saatu ratkaisu on nähtävissä taulukossa 4. Vaikka edellä olevista väittämistä käy ilmi, että suurin osa tilitoimistoista suhtautuu taloushallinnon sähköistämiseen myönteisesti, kaikki eivät kuitenkaan koe ilmiötä samoin. Löysimme analyysin tuloksena viisi erilaista ryhmittymää. Syntyneiden faktoreiden sisäinen konsistenssi, jota Cronbachin alfa mittaa, vaihtelee kohtalaisesta (0,651) erinomaiseen (0,911), mitä voidaan pitää riittävänä eksploraatiivisessa tutkimuksessa (Hair ym., 1998).

Ensimmäinen ryhmittymä on nimeltään *'Myönteinen asenne ja havaitut hyödyt'*. Sen mukaan nähdään, että taloushallinnon sähköistäminen tehostaa työskentelyä ja voi luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia tilitoimistoille. Toinen ryhmittymä on nimeltään *'Osaamisen puute'*. Sen mukaan tarvittaisiin lisää osaamista sähköisen taloushallinnon käyttöönottamiseen. Kolmas ryhmittymä on nimeltään *'Investointeja liiketoiminnan kehittämiseen'*. Sen mukaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia yritetään luoda ja niitä myös markkinoidaan aktiivisesti. Neljäs ryhmittymä on nimeltään *'Puuttuvat paineet asiakkaiden taholta'*. Tässä ryhmittymässä paineita taloushallinnon sähköistämiseen ei tule asiakkaiden taholta. Viimeinen ryhmittymä on nimeltään *'Halu pysyä mukana yleisessä kehityksessä'* ja se kuvastaa yleistä halukkuutta olla mukana modernisoituvissa tavoissa hoitaa taloushallintoa.

Väittäjä	Myönteinen asenne ja havaitut hyödyt	Osaamisen puute	Investointeja liiketoiminnan kehittämiseen	Puuttuvat paineet asiakkaiden taholta	Halu pysyä mukana yleisessä kehityksessä	Kommunaliteetti
Haluamme olla taloushallinnon sähköistämisen suhteen edelläkävijöitä. ^R	0,452					0,351
Kun osa rutiinityötehtävistä voidaan automatisoida, voi keskittyä tarjoamaan uusia palveluja asiakkaille. ^R	0,717					0,394
Taloushallinnon sähköistäminen tehostaa työntekoa. ^R	0,919					0,264
Taloushallinnon sähköistäminen on toimistollemme uhka.	0,489					0,476
Mielestäni taloushallinnon sähköistämisestä puhutaan liikaa.	0,740					0,434
Taloushallinnon sähköistäminen avaa tilitoimistojen liiketoiminnalle uusia mahdollisuuksia. ^R	0,787					0,394
Sähköistäminen tehostaa taloushallintoa. ^R	0,935					0,226
Sähköistäminen taloushallinnossa on hyvä asia. ^R	0,728					0,282
Taloushallinnon automatisointi vähentää virheitä. ^R	0,796					0,494
Taloushallinnon sähköistäminen on kustannustehokasta. ^R	0,841					0,388
Yrityksessämme on riittävästi osaamista sähköiseen taloushallintoon. ^R		0,737				0,341
Yrityksemme tarvitsisi enemmän osaamista sähköisen taloushallinnon käyttöön ottamiseen. ^R		0,932				0,272
Toimistollamme ei ole riittävästi osaamista taloushallinnon sähköistämiseen. ^R		0,868				0,248
Kehitämme tilitoimistossamme jatkuvasti uusia tuotteita ja palveluja. ^R			0,528			0,451
Suunnittelemme markkinointitoimenpiteitä tarkasti. ^R			0,886			0,238
Panostamme toimintamme markkinointiin. ^R			0,891			0,213
Asiakkaillamme ei ole valmiuksia ottaa sähköistä taloushallintoa käyttöön. ^R				0,445		0,325
Olemme joutuneet sähköistämään taloushallintoa asiakkaiden vaatimuksista johtuen.				0,793		0,463
Asiakkaamme eivät esitä toiveita sähköisen taloushallinnon suhteen. ^R				0,806		0,291
Asiakkailla on positiivinen asenne sähköistä taloushallintoa kohtaan.				0,406		0,386
Emme ole kiinnostuneita taloushallinnon sähköistämisestä. ^R					0,595	0,342
Emme halua sähköistää tilitoimistomme palveluja.					0,552	0,264
On tärkeää pitää ohjelmistot ja laitteet ajan tasalla. ^R					0,720	0,450

Lambda	8,336	4,702	4,136	3,769	3,730
Selitetty varianssi	0,362	0,204	0,180	0,164	0,162
Cronbachin alfa	0,918	0,748	0,777	0,651	0,727

Lisätietoja: Havaintojen lukumäärä = 482. Bartlettin testi: $\chi^2 = 6022.52$ (p-arvo < 0.001). KMO = 0.927. ^R käännetty väittämä.

Taulukko 4. Pääkomponenttianalyysin tulokset.

Millaiset tilitoimistot haluavat sähköistää toimintojaan?

Multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin avulla tutkittiin, mitkä tekijät ovat yhteydessä taloushallinnon digitalisoitumisen kanssa. Muuttujat ja niiden kuvailevat tilastotiedot on raportoitu taulukossa 5. Digitalisoitumista mitattiin kyselyssä 11 eritellyllä taloushallinnon digitaalisella toiminnolla, joista vastaajat ilmoittivat, mitä niistä heidän yrityksessään on käytössä¹. Jaoinme vastaajat kolmeen luokkaan digitalisoitumisen tason perusteella. Matala taso oli yrityksillä, joilla oli käytössä 0-2 toimintoa käsittäen 20% yrityksistä. Keskitasoa edusti 3-8 toimintoa omaksuneet yritykset, joiden osuus oli 60% yrityksistä. Korkean tason yrityksillä, joita oli 20% vastaajista, oli käytössä 9-11 digitalisoitunutta toimintoa.

Selittävinä muuttujina regressiossa käytettiin pääkomponenttianalyysistä saatuja tekijöitä. Komponenteista tehtiin standardoituja summamuuttujia, joiden keskiarvo on nolla ja keskipoikkeamana on yksi. Koska digitalisoituminen voi olla riippuvainen yrityksen resursseista ja muista tekijöistä, tutkimuksessamme kontrolloitiin niiden vaikutusta. Tilitoimiston auktorisoinnin katsotaan parantavan tilitoimiston laatua. Miehet puolestaan ovat naisia innokkaampia ottamaan käyttöön uusia teknologisia innovaatioita. Käytimme dummy-muuttujia (saavat joko arvon yksi tai nolla), jos tilitoimisto oli auktorisoitu ja jos vastaaja oli mies. Tilitoimiston auktorisointia pidetään laatukriteerinä (Höglund & Sunvik 2016), ja miesten on naisiin verrattuna havaittu omaksuvan uutta teknologiaa eri tavalla (Venkatesh & Morris 2000). Yrityksen koko puolestaan kuvaa sen käytössä olevia resursseja, mikä voi olla yhteydessä digitalisoitumisen kanssa. Käytimme henkilöstön lukumäärää kuvaamaan tilitoimiston kokoa. Lisäksi kontrolloimme yrityksen ikää (vuosia perustamisesta), joka voi myös olla yhteydessä digitalisoitumiskyvykkyyden ja –halukkuuden kanssa.

¹ Sähköisen taloushallinnon toimintoja olivat:

Kuvailevat tilastotiedot osoittavat, että hieman yli puolet vastaajista oli auktorisoituja tilitoimistoja. Keskimääräinen yritys oli iältään 29 vuotta. Vastaajista kolmasosa oli miehiä. Keskimäärin tilitoimistossa on seitsemän työntekijää.

Taulukko 5. Kuvailevat tilastotiedot muuttujista.

Muuttuja	Kuvaus	Ka.	Kp.	Minimi	Maksimi
Digitalisoituminen	Matala taso = 0, keskitaso = 1, korkea taso =2.	0,981	0,630	0,000	2,000
Myönteinen asenne ja havaitut hyödyt	Summamuuttuja	0,000	1,003	-3,816	1,657
Osaamisen puute	Summamuuttuja	0,000	1,002	-1,805	2,764
Puuttuvat paineet asiakkaiden taholta	Summamuuttuja	0,000	1,007	-2,424	2,408
Investointeja liiketoiminnan kehittämiseen	Summamuuttuja	0,000	1,006	-2,331	2,642
Halu pysyä mukana yleisessä kehityksessä	Summamuuttuja	0,000	1,007	-3,914	1,995
Auktorisoitu tilitoimisto	Kyllä = 1, ei = 0.	0,517	0,500	0,000	1,000
Yrityksen ikä	Vuosia perustamisesta.	29,421	16,046	1,000	63,000
Vastaajan sukupuoli	Mies = 1, nainen = 0.	0,305	0,461	0,000	1,000
Yrityksen koko	Työntekijöiden lukumäärä.	7,178	28,607	0,500	600,000

Lisätietoja: Ka.: keskiarvo, Kp.: keskiarvo.

Multinomiaalisessa logistisessa regressioanalyysissä käytimme keskitason digitalisoitumista referenssikategoriana, johon matalaa ja korkeaa tasoa verrataan. Taulukossa 6 raportoidaan multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin tulokset. Ne osoittavat, että tilitoimistot, jotka sijoittuvat matalaan digitalisaation luokkaan, näkevät todennäköisemmin vähemmän hyötyjä digitalisoitumisesta ja ovat vähemmän todennäköisesti kiinnostuneita pysymään mukana yleisessä kehityksessä. Matalan digitalisoitumisasteen tilitoimistot kokevat myös todennäköisemmin omaavansa puutteellisesti osaamista digitalisoitumiseen ja näkevät todennäköisemmin, että asiakkaat eivät vaadi heiltä digitalisoitumista. Sitä vastoin korkean digitalisaatioasteen tilitoimistot todennäköisemmin omaavat myönteisen suhtautumisen digitalisaatioon ja tekevät investointeja liiketoiminnan kehittämiseen. Ne kokevat myös vähemmän todennäköisesti, että niiltä puuttuu osaamista digitalisaation toteuttamiseen.

Kontrollimuuttujat ovat pitkälti linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Ne osoittavat, että korkean digitalisaatioasteen toimistot ovat todennäköisemmin auktorisoituja. Tilitoimistot joissa vastaajana on mies ovat myös oireellisesti tilastollisesti merkitsevästi todennäköisemmin korkean digitalisaatioasteen toimistoja. Yrityksen koon osalta havaitaan, että suurempi yrityskoko on todennäköisemmin negatiivisessa (oireellisesti positiivisessa) yhteydessä matalan (korkean) digitalisaatiotason kanssa.

	Matala taso (n = 100)			Korkea taso (n = 135)		
	Estimaatti	Keskivirhe	z	Estimaatti	Keskivirhe	z
Myönteinen asenne ja havaitut hyödyt	-0,477**	0,204	-2,34	0,627**	0,250	2,51
Osaamisen puute	0,692***	0,211	3,27	-0,786***	0,196	-4,00
Investointeja liiketoiminnan kehittämiseen	0,203	0,184	1,10	0,562***	0,182	3,08
Puuttuvat paineet asiakkaiden taholta	0,925***	0,220	4,21	-0,105	0,194	-0,54
Halu pysyä mukana yleisessä kehityksessä	-0,866***	0,158	-5,47	0,150	0,208	0,72
Auktorisoitu tilitoimisto (=1)	-0,269	0,346	-0,78	0,708**	0,342	2,07
Yrityksen ikä	-0,121	0,254	-0,47	0,384	0,248	1,54
Sukupuoli (mies = 1)	0,505	0,362	1,40	0,572*	0,300	1,91
Yrityksen koko	-0,670***	0,250	-2,67	0,346*	0,177	1,96
Vakiotermi	-1,234	0,808	-1,53	-4,512***	0,895	-5,04
Havaintojen lukumäärä (n)	482					
Wald χ^2	158,07***					
Pseudo-R ²	0,407					

Lisätietoja: Keskivirheet robusteja. Yrityksen ikä ja koko logaritmisoituja muuttujia.
Tilastollinen merkitsevyys: *** p-arvo < 0,01; ** p-arvo < 0,05; * p-arvo < 0,1.

Taulukko 6. Multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin tulokset.

Osa tilitoimistoista on jo pitkällä taloushallinnon sähköistämisen suhteen

Vastauksista kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen kävi esiin se, että osa tilitoimistoista ilmaisi suhtautuvansa hyvin myönteisesti sähköiseen taloushallintoon. Nämä tilitoimistot olivat jo sähköistäneet toimintojaan hyvin pitkälle. Lisäksi osa vastaajista ilmoitti, että heidän toimintansa on ollut sähköistä jo jonkin aikaa. Näissä myönteisissä vastauksissa kävi myös ilmi, että joidenkin tilitoimistojen kohdalla sähköisestä taloushallinnosta puhuminen voi olla jo vanhanaikaista sen vuoksi, että ne hyödyntävät robotiikkaa toiminnassaan.

”Lienemme tämän maan sähköisin tilitoimisto - ja 15 vuotta vain täyssähköisiä asiakkuuksia.”

”Sähköistäminen kuulostaa meidän korvassa jo vanhanaikaiselta. ;-)”

”Meidän näkökulmasta tää on jo vanha juttu... nyt puhutaan robotiikasta! Meillä on siihen liittyen Tekes -projekti menossa, haluamme siinäkin asiassa olla omassa kokoluokassamme edelläkävijä.”

Taloushallinnon sähköistämistä puollettiin monilla eri argumenteilla. Sähköisyyden nähtiin tehostavan toimintoja siinä mielessä, että samoilla henkilöresursseilla voidaan hoitaa enemmän asiakkaita. Sähköinen taloushallinto mahdollistaa myös sen, että ajantasaisia raportteja on helpommin saatavilla. Siirtyminen sähköiseen taloushallintoon saattaa tehdä myös työskentelystä miellyttävämpää, kun aika- ja paikkasidonaisuudesta työskentelytavoissa voidaan irrottautua.

”Pystymme hoitamaan pienemmällä määrällä henkilöstöä isomman määrän asiakkaita. Tietojen helppo löydettävyys, taloushallinnon läpinäkyvyys. Toiminta ei ole aika- eikä paikkasidonnaista. Työelämän laadun parantuminen, etätyömahdollisuudet, uusien henkilöiden löytäminen ja motivointi ovat positiivisia asioita alalle. Luulen, että suurin osa meistä toimistoista kuvittelee, etteivät vanhat asiakkaat "taivu" tai halua käyttää sähköistä järjestelmää - tämä ei ole totta. Reippaasti vain kysymään, saattaa yllätyä :)”

Myönteisesti sähköiseen taloushallintoon suhtautuvat tilitoimistot toivat esiin myös sen, että aihetta kohtaan saattaa esiintyä ennakkoluuloja. Voi olla niin, että ne, jotka ovat ottaneet sähköisen taloushallinnon käyttöön, ovat aluksi olleet epäröivimpiä, mutta ovat muuttaneet kantaansa, kun ne ovat huomanneet implementoinnin tuovan hyötyjä ja tehokkuutta toimintaan käytännössä. Kokemuksen puute lienee syy ennakkoluuloihin.

”Monet epäröivät testaamatta sähköisen taloushallinnon etuja.”

”Sähköistäminen on meillä tapahtunut melko nopeassa aikataulussa, mutta hallitusti. Alun pienen muutosvastarinnan (asiakkaat ja työntekijät) jälkeen kaikki ovat olleet muutokseen tyytyväisiä.”

”Taloushallinnon sähköistäminen on tätä päivää ja siihen on tartuttava. Luulen, että täällä meidän seudulla olemme edelläkävijä asiassa. Siinä on haasteita, mutta koko ajan oppii ja asia tulee tutummaksi, kun asiakkaat enenevässä määrin ottavat sähköistä taloushallintoa käyttöön. Tietenkin huomaa, että täällä sähköistäminen etenee hitaammin kuin esim. kaupungeissa, asiakaskantakin on pienempää mikä varmaankin vaikuttaa asiaan. Nuoret yrittäjät ovat kiinnostuneempia ja tekevät aloitteita asian suhteen.”

Kritiikkiä sähköistä taloushallintoa kohtaan

Edellä olevista myönteisistä kommenteista huolimatta, vastaukset kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen olivat suurimmaksi osaksi kriittisiä. Tämä voi johtua siitä, että varautuneesti sähköiseen taloushallintoon suhtautuvat henkilöt ovat vastanneet myönteisen asenteen omaavia henkilöitä innokkaammin avoimeen kysymykseen, vaikka väittämiin saatujen vastausten perusteella suhtautuminen oli pääsääntöisesti hyvin myönteistä. Näistä vastauksista kävi ilmi, että on olemassa vielä paljon haasteita ennen kuin taloushallinto tilitoimistoissa voi kokonaan sähköistyä.

Tilitoimistojen asiakaskunta vaihtelee suuresti. Se, että tuleeko sähköistämiseen paineita asiakkaiden taholta, on merkittävä tekijä siinä, millaiseksi tilitoimisto palvelutarjontaansa muokkaa. Monessa vastauksessa tuotiin esille se, että kaikille asiakkaille sähköinen taloushallinto ei sovi. Asiakkailla saattaa olla puutteita tietoteknisessä osaamisessa. Kaikki asiakkaat eivät ole myöskään motivoituneita ottamaan sähköistä taloushallintoa käyttöön tai heillä on ennakkoluuloja asian suhteen. Jotkut asiakkaat ovat myös niin pieniä, ettei sähköisiin järjestelmiin siirtyminen toisi merkittävää etua paperiseen kirjanpitoon verrattuna.

”Mielestäni sähköistäminen ei ole vielä pienen tilitoimiston pienen asiakkaan juttu.”

”Pienille yrityksille (1-3 hlöä) sähköistäminen tulee olemaan hankalaa. Niille pitäisi kehittää halpa ja yksinkertainen ohjelma joka olisi helppo myydä asiakkaalle ja hänen ottaa käyttöön. Madaltaisi kynnystä siirtyä sähköiseen taloushallintoon. Meillä on paljon asiakkaana pieniä yrityksiä, suurissa sähköistäminen on paljon helpompaa.”

”Asiakkailla on vielä paljon vastarintaa sähköisiä palveluita tarjottaessa. Muutosta pelätään, koska siihen ei ole aikaa perehtyä, ja pelätään sähköistämisen vievän kovin paljon aikaa. Toisaalta, myöskin atk-taitojen osaaminen on toisinaan aina ohutta.”

”Osa asiakkaista haluaa sähköistämistä, osa ei missään nimessä.”

Monessa vastauksessa tuotiin esille se, että sähköisen taloushallinnon ohjelmistojen nähdään olevan kalliita pienille tilitoimistoille. Ohjelmistokulut tulee sisällyttää asiakkaalta laskutettuun hintaan, ja tämä vaikuttaa siihen, kannattaako pienten asiakkaiden siirtyä sähköiseen taloushallintoon.

”Sähköisen taloushallinnon ohjelmistokulut vievät monen mielenkiinnon.”

”Sähköistämisen hitauteen vaikuttaa eniten raha. Pienen toimiston on mahdoton panostaa kaikkiin sähköisiin palveluihin joihin haluaisi - jos haluaa vielä itsellekin palkkaa. Ohjelmistojen yhteiskäyttö on kallista myös meidän loppuasiakkaille. Pienellä toimijalla on usein myös pieniä asiakkaita, joiden liikevaihto ei siis ole kovin iso. Asiakkaat ovat entisiä asiakkaita, jos kirjanpitolasku haukkaa suuren osan heidän omasta liikevaihdostaan.”

”Pienellä toimistolla pienet yksityisyrittäjät eivät halua sähköistä palvelua missään tapauksessa, mutta suuret asiakkaat haluavat. Pienelle toimistolle tulee kalliiksi hankkia ja ylläpitää monenlaisia systeemeitä. Siksi isot yritykset hakeutuvat toisaalle täysin sähköistettyyn toimistoon. Me pienet toimistot saadaan enää palvella pieniä yrityksiä ja ehkä niitä heikompituloisia, joilta ei voi laskuttaa kovinkaan kustannustehokkaasti.”

Yhtenä sähköisen taloushallinnon vaikeuttajana nähtiin ongelmat itse ohjelmistoissa. Yksi ongelma saattaa olla se, että ohjelmistot eivät ole tarpeeksi kehittyneitä vastaamaan niiden tilitoimistojen tarpeisiin, jotka haluavat olla sähköistämisessä edelläkävijöitä. Toiseksi ongelmaksi ohjelmistojen näkökulmasta nähtiin se, että ohjelmiston käyttö on hankalaa.

”Ohjelmistotalot eivät ehdi olla asioissa mukana.”

”Ainakaan meillä käytössä oleva ohjelmisto on kankea ja käyttöönotto vaati liian paljon aikaa/yritys. Ohjelmisto on täynnä epäloogisuuksia ja idiotismia. Ohjelmistotuella ei ole riittävää käsitystä kirjanpidosta ja palkanlaskennasta, joten ohjeet eivät palvele työelämää.”

Monessa vastauksessa tuotiin myös esiin se, että kun taloushallinto automatisoituu, kirjanpitoon saattaa jäädä virheitä. Täsmäytykset saattavat jäädä puutteellisiksi. Ostolaskut saattavat tulla kirjatuiksi väärälle

tilille. Kirjanpitoa hoitavalla henkilöllä tulee olla riittävästi osaamista kirjanpidosta, että mahdolliset virheet tulevat huomatuiksi.

”Liiallinen automatisointi aiheuttaa sen, että kirjanpitäjä ei enää YMMÄRRÄ kirjanpitoa (kokemusta on).”

”Sähköisen taloushallinnon myötä tilinpäätösten taso on heikentynyt ja välttämättömiä esim. kirjanpitoäsmäytyksiä ei tehdä huolella. Tämän olen huomannut KHT tilintarkastajana.”

”Kirjanpityöhön tulee vastavalmistuneita tradenomeja, jotka kuvittelevat, että kaikki tapahtuu sähköisesti ja ei tarvii kuin nappeja painella. Itse kirjapidosta ei ymmärretä yhtään mitään. Olen korjannut monen yrityksen kirjanpidon sen johdosta.”

Muutama vastaaja ilmoitti jäävänsä eläkkeelle lyhyen ajan sisällä, ja tämän vuoksi sähköiseen taloushallintoon ei ole haluttu enää investoida.

”Olen jo lähellä eläkeikää, ja siksi en ole panostanut sähköiseen taloushallintoon.”

Lopuksi

Tilitoimistot ovat jakautuneet erilaisiin ryhmiin sähköisen taloushallinnon soveltamisen suhteen. Osalla tilitoimistoista on positiivinen asenne sähköistä taloushallintoa kohtaan ja tyypillisesti nämä myönteisesti asiaan suhtautuvat yritykset ovat jo sähköistäneet toimintojaan hyvin pitkälle. Useimmiten sähköiseen taloushallintoon myönteisesti suhtautuvat tilitoimistot ovat suuria, auktorisoituja ja sellaisia, joissa on mies johtajana. Osa tilitoimistoista hyödyntää robotiikkaa prosesseissa. Niin ikään osa tilitoimistoista hakee aktiivisesti uusia liiketoimintamahdollisuuksia, kun automatisoidut prosessit vähentävät rutiinyyttä. Lähes kaikki tilitoimistot suhtautuvat myönteisesti kuitenkin mahdollisten uusien myytävien tuotteiden ja palveluiden suunnittelemiseen, mutta vain osa aktiivisesti tekee tätä. Osalla toimintansa sähköistäneillä toimistoilla on ollut ennakkoluuloja asian suhteen, mutta hyötyjä on ilmaantunut käytännön toiminnassa ja sen myötä ennakkoluulot ovat hälvenneet. Sen sijaan osa toimistoista ei ole sähköistänyt toimintaansa. Syytä siihen ovat se, että sähköistäminen ei sovellu heidän asiakkailleen,

ohjelmistot ovat liian kalliita, osaaminen ei ole riittänyt uuden teknologian käyttöönottamiseen eikä sähköistämisen nähdä tuottavan hyötyjä. Sähköisen taloushallinnon implementointiin vaikuttaa keskeisesti se, koetaanko sen tuovan tehokkuutta työskentelyyn, onko tilitoimistolla taloudellisia resursseja hankkia ohjelmistoja sekä se, tuleeko asiakkailta paineita käyttöönottoon (kts. Iacovou ym. 1995).

Toisaalta vastauksista kävi myös ilmi, että vaikka toimintaa on sähköistetty, sen toteuttamisessa voi olla ongelmia. Merkittävä huolenaihe taloushallinnon sähköistämisessä liittyy siihen, että kirjauksiin jää virheitä ja täsmäytykset jäävät puutteellisiksi. Keskeistä sähköisen taloushallinnon edistämisessä olisi selvittää, miten virheellisiä kirjauksia ja muita hankaluuksia ohjelmien käyttämisessä voitaisiin eliminoida. Toinen keskeinen toimenpide asian edistämisessä olisi se, että asenteita sähköistä taloushallintoa kohtaan voitaisiin muokata myönteisemmiksi.

Lähteet:

Höglund, H. & Sundvik, D. (2016), Financial reporting quality and outsourcing of accounting tasks: Evidence from small private firms. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*. 35, pp. 125-134.

Iacovou, C.I., Benbasat, I. & Dexter, A.S. (1995). Electronic data interchange and small organizations: Adoption and impact of technology. *MIS Quarterly*. 19:4. 465-485.

Rogers, E.M. (1983). *Diffusion of Innovations*. New York, NY: The Free Press.

Venkatesh, V. & Morris, M.G. (2000). Why Don't Men Ever Stop to Ask for Directions? Gender, Social Influence, and Their Role in Technology Acceptance and Usage Behavior. *MIS Quarterly*, 24:1, s. 115-139